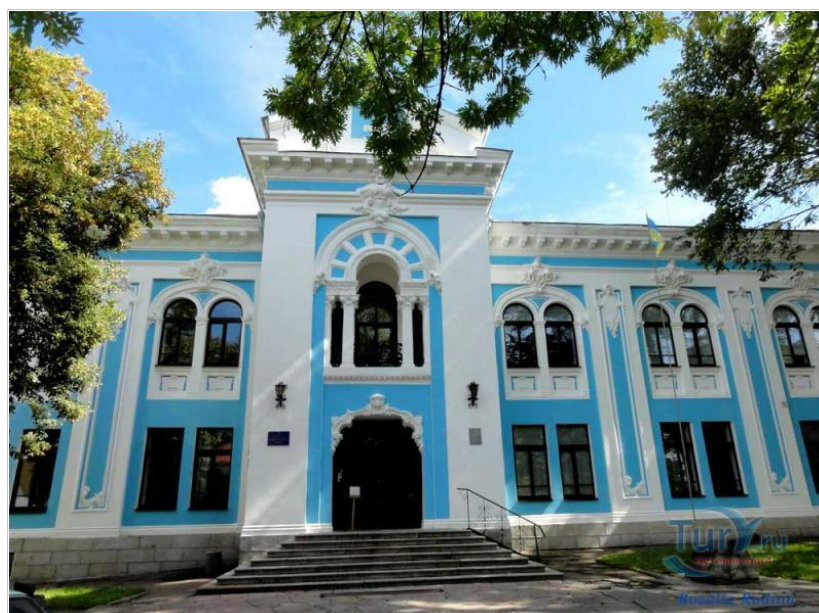

**Обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. Ольжича
Житомирської обласної ради
Відділ краєзнавчої літератури**

К А Л Е Н Д А Р

**знаменних і пам'ятних дат
Житомирщини**

на 2015 рік

Житомир, 2014

В даному випуску календаря знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2015 рік, підготовленому обласною універсальною науковою бібліотекою ім. О. Ольжича, надаються відомості про визначні події історичного, культурного та громадського життя нашої області, ювілеї видатних діячів науки, культури, історії, які народилися, проживали і працювали на Житомирщині.

На початку календаря вміщено перелік основних знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2015 рік у хронологічній послідовності. Ряд ювілейних дат супроводжується письмовими довідками і списками літератури.

В тих випадках, коли до рекомендаційних списків включено календарі знаменних і пам'ятних дат Житомирщини за минулі роки і персональні списки літератури, бібліографію за цей період слід дивитися в цих матеріалах.

Календар адресований бібліотекарям, культосвітнім працівникам, викладачам, педагогам та всім, хто цікавиться історією рідного краю.

Матеріал підготували:

Укладач

Гол. бібліограф відділу
краєзнавчої літератури
Верховська С. Б.

Бібліографічна редакція

Зав. відділу
краєзнавчої літератури
Козлова В. Н.

Літературна та текстова
редакція

Гол. бібліотекар відділу
нових бібліотечних
технологій
Врублевська Г. Й.

Відповідальний за випуск
Директор ЖОУНБ
ім. О. Ольжича

Врублевський В. М.

ЗНАМЕННІ І ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ЖИТОМИРЩИНИ на 2015 РІК

- 1070 років від Першої літописної згадки про Коростень
945 р.
- 420 років від дня народження Богдана Хмельницького,
українського гетьмана. Керував бойовими діями на
території нашого краю в часи Національно-визвольної війни
(1648 - 1657 рр.)
1595 – 6.08.1657 рр.
(за інш. джерелами 6. 01.1596 – 6.08.1657)
- 325 років від дня смерті Самойловича Івана Самійловича,
гетьмана Лівобережної України, уродженця с. Ходарків
Попільнянського району
р. н. – 1690 р.
(за інш. джерелами 1630 – 1690 рр.)
- 315 років Мар'янівському склозаводу в Баранівському
районі. Тепер ПАТ "Мар'янівський склозавод"
1700 р.
- 220 років від дня народження і 155 років від дня смерті
Іллінського Януша Станіслава, українського і польського
композитора, мецената. Уродженець смт Романів
Помер в с. Барди Коростенського району.
1795 – 23.12.1860 рр.
- 205 років від дня народження Гейнча Кароля Августа
українського і польського драматурга, театрального діяча.
Народився в м. Житомирі
1810 – не раніше червня 1861 рр.
- 155 років тому в селі Андрушки Попільнянського району
було засновано цукроварню. Нині це цукрокомбінат з
сучасною технологією (ПАТ «Цукровий комбінат ім. Цюрупи») 1860

- 140 років Житомирському медичному училищу. Нині Житомирський інститут медсестринства
1875 р
- 140 років від дня народження Білогруда Андрія Євгеновича, російського архітектора. Уродженець м. Житомира
1875 – 19.07.1933 рр.
- 135 років Бердичівському машинобудівному заводу "Прогрес". Тепер ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес»)
1880 р.
- 125 років тому почала діяти телефонна станція в Житомирі
1890 р.
- 105 років від дня народження Добахової Ольги Пилипівни, народної поетеси. Уродженка с. Кирдани Овруцького району
1910 – 7.10.1982 рр.
- 90 років тому було утворено Мархлевський польський національний район з центром в смт Довбиш Баранівського району
1925 – 1935 рр.
- 90 років від дня заснування товариства дослідників Коростенщини. Засновник Ф. Козубовський.
1925 р.
- 80 років тому було засновано Житомирську панчішну фабрику, нині АТЗТ "Україна".
1935 р.
- 45 років Житомирському гідропарку
1970 р.
- 35 років тому влітку в Житомирі перебував Олімпійський вогонь
1980 р.

- 30 років тому на річці Тетерів було побудовано 27-метрову греблю, внаслідок цього утворилось «Тригирське море», яке забезпечує водою м. Житомир

1985 р.

СІЧЕНЬ

- 305 років від дня смерті Семена Палія, (справж. Гурко) визначного військового і політичного діяча, керівника правобережної козаччини кінця XVII - поч. XVIII ст. Стояв на чолі визвольного народного руху на Волині
40 роки XVII ст. – січень 1710 р.
- 1 70 років від дня народження Яра (спр. Ярмолюка) Василя Адамовича, українського письменника. Народився в с.Ліплянщині Народицького району
1.01. 2015р.
- 2 150 років з дня смерті Густава Олізара, відомого громадського діяча, поета-декабриста, друга О.С. Пушкіна. Уродженець м. Коростишева
02.01.1798 – 2.01.1865 рр.
- 3 120 років від дня народження Лятошинського Бориса Миколайовича, видатного українського композитора, диригента, педагога. Уродженець м. Житомира
3.01.1895 – 15.04.1968 рр.
- 18 95 років від дня народження Туркенича Івана Васильовича, командира молодогвардійців, Героя Радянського Союзу. Закінчив Житомирське військово училище. В роки німецько-радянської війни (за радянською історіографією Великої Вітчизняної війни) воював на території Радомишльського району
18.01.1920 – 14.03.1944 рр.
- 24 140 років від дня народження Постоева Павла Григоровича, географа, краєзнавця і педагога. З 1912 р. поєднав свою долю з Житомирщиною. Працював в містах Коростишеві і Житомирі
24.01.1875 – 10.06.1938 рр.
- 30 85 років від дня народження Нестайка Всеволода Зіновійовича, письменника, класика сучасної української дитячої літератури, драматурга. Народився в м. Бердичеві
30.01.1930 – 16.08 2014 рр.

ЛЮТИЙ

- 4 135 років від дня народження Квітки Климента Васильовича, українського музикознавця, дослідника фольклору та етнографії нашого краю, друга і чоловіка Л. Українки
4.02.1880 – 19.09.1953 рр.
- 15 65 років від дня народження Кучка Анатолія Андрійовича, вченого-аграрія, директора інституту картоплярства Української академії аграрних наук, доктора біологічних наук, професора, лауреата державних премій. Уродженець смт Ємільчине
15.02.1950 – 2.01.1999 рр.
- 17 45 років від дня смерті Малишка Андрія Самійловича, українського поета. В 1932-1934 рр. працював в м. Овручі
14.11.1912 – 17.02.1970 рр.
- 70 років від дня героїчної загибелі Черняховського Івана Даниловича, генерала армії, двічі Героя Радянського Союзу. Командувач 60-ї армії, що визволяла Житомир
29.06.1906 – 18.02.1945 рр.
- 21 195 років від дня народження Аполло Коженювського, польського письменника. Жив і працював в Житомирі
21.02.1820 – 23.05.1869 рр.

БЕРЕЗЕНЬ

- 8 105 років від дня народження Балясної Риви Наумівни, єврейської поетеси. Народилась в м. Радомишлі
8.03.1910 – 1980 рр.
- 70 років від дня народження Пономаренко Марії Антонівни, дитячої письменниці. Народилась в с. Левків, Житомирського району
8.03.1945 р.
- 19 120 років від дня народження Рильського Максима Тадейовича, видатного українського поета, академіка

АН СРСР. Уродженець с. Романівка Попільнянського району

19.03.1895 – 24.07.1964 рр.

- 20 100 років від дня народження Ріхтера Святослава Теофіловича, видатного піаніста, народного артиста СРСР, Героя Соціалістичної Праці, лауреата Державної премії СРСР, Ленінської премії. Народився в м. Житомирі
20.03.1915 – 1.08.1997 рр.
- 20 70 років з дня смерті Василя Григоровича Кравченка, вченого-народознавця, одного із фундаторів Товариства дослідників Волині. В 1920-34 рр. керував етнографічним відділом Волинського науково-дослідного музею в Житомирі
8.05.1862 – 20.03.1945 рр.
- 28 75 років від дня народження Прилуцького Михайла Антоновича, журналіста, літератора, заслуженого журналіста України. Уродженець с. Малі Кошарища Коростишівського району
28. 03. 1940 р.

КВІТЕНЬ

- 1 80 років з дня народження Крищенка Вадима Дмитровича, українського поета-пісняра. Народився в м. Житомирі
1.04.1935 р.
- 2 125 років від дня народження Савченка Якова Григоровича українського поета, кінознавця, театрознавця. Репресований. У 1911 - 1918 рр. з перервами жив і працював в Житомирі
2.04.1890 – 2.11.1937 рр.
- 2 50 років з дня смерті Гайдай Зої Михайлівни, видатної української співачки, народної артистки СРСР. Дитячі та юнацькі роки пов'язані з Житомиром
1.06.1902 – 21.04.1965 рр.

- 15 85 років від дня народження Толока Віталія Павловича, режисера, народного артиста України. В 1969-1990 рр. працював головним режисером Житомирського обласного музично-драматичного театру ім. І. Кочерги (тепер Житомирський академічний український музично-драматичний театр ім. Кочерги)
15.04.1930 – 10.12.2003 рр.
- 150 років від дня народження Богораза Володимира Германовича (В. Г. Тан, Н. А. Тан), видатного етнографа, письменника, громадського діяча. Уродженець м. Овруча
27.04.1865 – 10.05.1936 рр.

ТРАВЕНЬ

- 110 років від дня заснування Житомирського музичного училища ім. В. С. Косенка
травень 1905 р.
- 6 105 років від дня народження Середи Івана Михайловича, Героя Радянського Союзу. Загинув в роки німецько-радянської війни під Попільнею
6.05.1905 – 17.07.1944 рр.
- 9 70 років від дня завершення німецько-радянської війни , (в радянській історіографії Великої Вітчизняної війни)
22.06.1941. – 9.05.1945
- 14 120 років тому наказом губернатора було створено 1 професійну пожежну частину на вулиці Базарній (тепер вул. 1 Травня) в Житомирі
14.05.1895 р.
- 16 80 років від дня народження Квеселевича Дмитра Івановича, філолога, лінгвіста, професора, завідувача кафедри англійської філології Житомирського педуніверситету ім. І. Франка (тепер ЖДУ ім. І. Франка)
16.05.1935 – 22.02.2003 рр.
- 19 105 років від дня народження Добровольського Анатолія Володимировича, академіка, українського архітектора. Уродженець с. Буки Малинського району
19.05.1910 – 19.05.1988 рр.

- 28 95 років від дня народження Тихого Наума Мироновича,
українського письменника. Народився в смт Ємільчине
28.05.1920 – 27.10.1996 рр.

ЧЕРВЕНЬ

- 3 85 років з дня смерті Тутковського Павла Аполлоновича,
геолога, академіка АН УРСР, дослідника природи
Волинського краю
1.03.1858 – 3.06.1930 рр.
- 5 80 років з дня народження Концевича Євгена
Васильовича, українського письменника, «шістдесятника»,
почесного громадянина м. Житомира. Народився в
с. Млинище Житомирського району
5.06.1935 – 21.07. 2010 рр.
- 24 65 років від дня народження Ігоря Живагіна, поета.
Жив і працював в Житомирі з 1972 по 1997 рр.
24.06.1950 – 1.07.1997 рр.

ЛИПЕНЬ

- 10 115 років від дня народження Погребнюка Петра
Степановича, вченого-природознавця в галузі-
лісівництва, академіка НАН України. Працював в
наукових експедиціях на Житомирщині. З 1962 по 1964 рр.
завідував кафедрою ґрунтознавства в Житомирському
сільськогосподарському інституті (тепер Житомирський
національний агроекологічний університет)
10.07.1900 – 25.07.1976 рр.
- 12 95 років від дня народження Клименка Петра Павловича,
українського письменника. Народився в с. Хотинівка
Коростенського району
12.07.1920 – 04.03.1999
- 13 155 років тому народився Амалицький Володимир Прохорович -
вітчизняний геолог і палеонтолог.
Уродженець с. Старики Коростенського району
13.07.1860 – 28.12.1917 рр.
- 20 45 років від дня смерті Марцун Марії Антонівни, двічі
Героя Соціалістичної Праці, ланкової, уродженки
с. Булдичів Дзержинського (тепер Романівського) району

6.04.1894 – 20.07.1970 pp.

- 25 125 років від дня народження Морозової Вероніки Януарівни, (Вероніка Гладка), псевд. Морозівна. Перекладач творів Джека Лондона на українську мову. Уродженка м. Андрушівка
25.07.1890 – 10.10.1966 pp.

СЕРПЕНЬ

- 11 110 років від дня народження Бондарчука Володимира Гавриловича, геолога, академіка АН УРСР. Уродженець с. Дениші Житомирського району
11.08.1905 – 27.02.1993 pp.
- 18 165 років від дня смерті Оноре де Бальзака, видатного французького письменника. Перебував на Житомирщині
20.05.1799 – 18.08.1850 pp.
- 18 105 років від дня народження Тараскіна Павла Андрійовича, керівника Малинського підпілля, що діяло на Житомирщині в роки німецько-радянської війни, Героя Радянського Союзу
18.08.1910 – 22.01.1943 pp.
- 28 250 років від дня народження Тадеуша Чацького, вченого-правознавця, історика, польського просвітителя. Брав участь у створенні шкільної мережі на Волині. З 1800 р. був інспектором шкіл Волині, його ім'ям названо скелю над Тетеревом (Голова Чацького)
28.08.1765 – 8.02.1813 pp.

ВЕРЕСЕНЬ

- 2 70 років тому закінчилась Друга світова війна
1.09. 1939 – 2.09. 1945
- 7 145 років від дня народження Купріна Олександра Івановича, російського письменника. В 1895 та 1909 pp. кілька місяців проживав у Житомирі
7.09.1870 – 25.08.1938 pp.

- 9 100 років від дня народження Мезенцева Ігоря Володимировича, українського архітектора, заслуженого архітектора України. Уродженець м. Житомира.
9.09.1915 – 9.03.1984 рр.
- 13 130 років від дня смерті Юліуша Зарембського, польського композитора і музиканта
3.03.1854 – 13.09.1885 рр.
(за інш. джерелами 28.02 1854 – 15.09 1885 рр.)

ЖОВТЕНЬ

- 150 років Житомирському обласному краєзнавчому музею
1865 р.
- 2 50 років Житомирській обласній організації Національної Спілки письменників України
2.10.1965 р.
- 8 150 років від дня народження Свірського Олексія Івановича, російського письменника. Уродженець м. Житомира
8.10.1865 – 27.01.1942 рр.
- 13 135 років від дня народження Саши Чорного (спр. Олександр Михайлович Глікберг), російський поет-сатирик. Навчався у 2-ій житомирській гімназії. Співпрацював у газеті "Волинский вестник"
13.10.1880 – 05.08.1932 рр.
- 18 65 років від дня народження Білошицького Анатолія Васильовича, композитора, диригента, педагога. Уродженець м. Коростеня
18.10.1950 – 18.10.1994 рр.
- 21 115 років від дня народження Нятко Поліни Мусіївни (справж. Омельченко), української актриси, педагога, народної артистки України. Народилася в с. Карабачин Брусилівського району
21.10.1900 – 12.10.1994 рр.

ЛИСТОПАД

- 3 140 років з дня смерті Грози Олександра Кароля, польського поета і драматурга, представника української школи в польській літературі. Помер в с. Городківка Андрушівського району
30.06.1807 – 3.11.1875 рр.
- 18 155 років від дня народження Ігнація Падеревського, польського видатного піаніста і композитора, першого прем'єр-міністра незалежної Польської Республіки і міністра закордонних справ. Дитячі роки пройшли на Житомирщині
18.11.1860 – 29.06.1941 рр.
- 20 100 років від дня народження Скорульської Наталії Михайлівни, хореографа, заслуженої артистки УРСР. Уродженка м. Житомира
20.11.1915 – 06.08.1982 рр.
- 26 120 років від дня народження Жмаченка Пилипа Феодосійовича радянського воєначальника, Героя Радянського Союзу. Народився в с. Могильне (тепер Поліське) Коростенського району
26.11.1895 – 19.06.1966 рр.
- 27 100 років від дня смерті Заремби Сігізмунда Владиславовича, композитора і піаніста. Уродженець м. Житомира
11.06.1861 – 27.11.1915 рр.
(за інш. джерелами помер в 1913р.)

ГРУДЕНЬ

- 120 років обласній клінічній лікарні ім. О.Ф. Гербачевського
грудень 1895 р.
- 2 115 років тому в Житомирі було засновано Товариство
дослідників Волині
02.12.1900 р.
- 12 110 років від дня народження Гроссмана Василя
Семеновича (Іосифа Соломоновича), письменника. Уродженець
м. Бердичева
12.12.1905 – 14.09.1964 рр.
- 25 100 років від дня народження Арєф'єва Костянтина
Артемовича, учасника партизанського руху на Україні
в роки німецько-радянської війни , Героя Радянського Союзу.
Воював на Житомирщині.
25.12.1915 – 08.03.1948 рр.
- 26 190 років від дня повстання декабристів.
Декабристський рух набув значного поширення на
Житомирщині
26.12.1825 р.

3 січня
120 років від дня народження

Лятошинського Бориса Миколайовича
3.01.1895 – 15.04.1968

3 січня виповнюється 120 років від дня народження одного з найвидатніших митців України 20 століття – композитора Бориса Лятошинського. Водночас відзначається ще одна дата: 60 років тому був реабілітований знаковий твір Лятошинського – Симфонія № 3, яку тоталітарна система прирівняла до політичного в'язня.

Життєвий та творчий шлях Б.М. Лятошинського розпочався в Житомирі. Тут народився майбутній композитор, провів раннє дитинство та прожив трохи більше двох років в юнацькому віці. Батько композитора наприкінці 1910 року очолював Житомирське комерційне училище і залишався на посаді директора до 1919 року. Ще в юності, під впливом батька, Борис Лятошинський зацікавився історичним минулим нашого народу, що проявилось пізніше у використанні історичної тематики в його оперних та симфонічних творах.

Батьки композитора були музично обдарованими і вважали, що діти повинні навчатись музиці. В дитинстві майбутній композитор навчився грати на фортепіано, а в 1910 році починає вчитися гри на скрипці. Цього ж року він пише свої перші твори – мазурку, вальс, невеликі п'єси для фортепіано, а трохи пізніше фортепіанний квартет. Всі ці твори виконуються в Житомирі і притягують до себе увагу музичної громадськості.

Навчався юний Лятошинський у другій чоловічій гімназії Житомира, яку закінчив у 1913 році.

Вищу освіту Борис Миколайович здобув у Києві, навчаючись одночасно на юридичному факультеті Київського університету та в Київській консерваторії під керівництвом Р.М. Глієра.

Восени 1920 року композитор почав викладати музично-теоретичні дисципліни на виконавчих факультетах Київської консерваторії, а через два роки дістав клас спеціальної теорії композиції. Перший виступ цього класу відбувся в 1925 році. Б.М. Лятошинський, як і його вчитель Глієр, зумів об'єднати навколо себе композиторську молодь і вже на кінець 1922-23 навчального року в його класі було понад 20 осіб.

З 1922 року і до останніх днів професор Б.М. Лятошинський викладає теоретичні дисципліни в Київській консерваторії.

Викладацька діяльність Лятошинського поєднується з творчою. Ім'я видатного композитора користується заслуженим визнанням не тільки в Україні, але й далеко за її межами. Неповторний стиль Лятошинського увібрав скарби європейської культури. Його музика підкоряє своєю широю

правдивістю, глибоко індивідуальною особливістю, яскравим національним колоритом.

Важко назвати такий жанр вокальної чи інструментальної музики, який би не був засвоєний композитором. Він створив дві опери, чотири симфонії, ряд монументальних симфонічних поем, фортепіанний концерт, хори, а капела на слова Пушкіна, Шевченка, Франка, Фета, чотири квартети, квінтет, багато фортепіанних та вокальних творів.

У силу свого могутнього таланту, Лятошинський став головною жертвою «полювання на формалістів». Відкриваючи перед українською культурою сучасний європейський простір, він отримав тавро «найхарактернішого представника буржуазно-індивідуалістичного урбанізму». Виносили вирок московські ідеологи, які, по суті, вирішували долю української музики. В 1951 році вперше прозвучала Третя симфонія Лятошинського. Одразу ж після прем'єри Спілка композиторів України влаштувала збори за участю колег із Москви. На цьому судилищі творчість Лятошинського охрестили антинародною і назвали формалістичним мотлохом, який треба спалити.

Несприйняття на рідній землі, постійні публічні покарання композитор сприймав болісно. Йому довелось зробити другу редакцію Третьої симфонії. За виконання симфонії взявся один з провідних диригентів того часу Є. Мравінський. По суті, російський диригент реабілітував шедевр української музики. Оцінка творчості Лятошинського різко змінилась на протилежну. Третю симфонію оголосили етапною для всієї української музики. В 1995 році диск із симфоніями Б. Лятошинського, виданий у США фірмою «Марко Поло», визнаний кращим записом року.

Крім того, що Б.М. Лятошинський був видатним композитором-симфоністом, він був відомий як прекрасний піаніст та диригент, багато часу приділяв громадській роботі. За своє життя був нагороджений багатьма орденами та медалями, двічі був удостоєний державних премій. В 1945 році Б.М. Лятошинському було присуджено звання «Заслужений діяч мистецтв України», а в 1967 році – звання народного артиста СРСР. Його оперу «Золотий обруч» у 1971 році було удостоєно Шевченківської премії.

Б.М. Лятошинський пішов з життя 15 квітня 1968 року.

Ім'я видатного композитора носить Житомирська музична школа № 1, Харківське музичне училище, Київський камерний хор. У Житомирі на місці будинку, де народився композитор, встановлено пам'ятник, а вулиця носить ім'я Б.М. Лятошинського.

В 2007 році в Києві відбувся перший Всеукраїнський хоровий конкурс імені Бориса Лятошинського, перше і друге місця на якому вибороли житомиряни.

Література:

Шамаєва К. І. До витоків творчості Бориса Лятошинського // Митці. Освіта. Час. : з архівних джерел / К. І. Шамаєва. – Житомир, 2005. – С. 41-51.

Петрина Н. Завдяки ентузіастам у Житомирі відкрито музей композитора та педагога Бориса Лятошинського / Надія Петрина // Ваші інтереси. - 2013. - № 5. - С. 5.

Копиця М. Симфонія під арештом: сьогодні спадщина Бориса Лятошинського повертається до меломанів / Маріанна Копиця // День. – 2012. – 2–3 берез. – С.10.

Браво! : [в Києві відбувся перший Всеукраїнський конкурс імені Бориса Лятошинського] // Пульс-Норма. – 2007. - 13 груд. – С. 3.

Станішевський Ю. Осяяний ім'ям Бориса Лятошинського : [перший Всеукраїнський конкурс хорових колективів та камерних вокальних форм, серед переможців якого житомирська народна хорова капела «Орея»] / Ю. Станішевський // Уряд. кур'єр. – 2007. - 30 листоп. – С. 8. – (Конкурс).

Євгенко Н. Композитор 20 століття [Б. М. Лятошинський] / Наталія Євгенко // Житомирщина молода. – 2005. – 25 січ. – С. 6.

Олійник Л. Скарб Бориса Лятошинського / Леся Олійник // Дзеркало тижня. – 2005. - 29 січ. - С. 23. – (Людина).

Лятошинський Б. М. // Календар знаменних і пам'ятних дат на 2005 рік : краєзн. бібліогр. покажчик / Житомир. обл. упр. культури, Житомир. обл. універсальна наукова б-ка. – Житомир, 2004. – С. 18-20.

19 березня

120 років від дня народження

Максима Тадейовича Рильського
19.03.1895–24.07.1964

Максим Тадейович Рильський – поет, академік, громадський діяч, наш земляк. Близько шістдесяти років тривала діяльність М. Рильського в українській поезії, в якій він посів, за значенням свого художнього внеску, одне з перших місць після Івана Франка і Лесі Українки. Як учений і критик він багато зробив для осмислення історії літератури та її сучасного досвіду; перу поета належать також праці з фольклористики, мистецтвознавства, мовознавства, теорії перекладу. Визнання наукових та літературних досягнень поета відбулось через обрання його академіком АН УРСР (1943) та АН СРСР (1958).

Активний учасник суспільного життя, він був головою правління Спілки письменників України, обирався депутатом парламенту, очолював інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР, неодноразово нагороджувався високими урядовими нагородами.

Поет народився 19 березня 1895 р. в сім'ї українського культурного діяча, економіста та етнографа Т. Рильського. Його дитячі роки минули в селі Романівка на Житомирщині (тепер Попільнянського району). Він зростав в дружбі з селянськими дітьми і палкому, як він сам писав, замилюванні природою. В 1908 р. Максим поступив до третього класу гімназії у Києві. Великий вплив на формування його світогляду мав композитор М. Лисенко, у якого мешкав гімназист.

Писати почав рано – перший його вірш був опублікований уже в 1907, а через три роки побачила світ дебютна збірка «На білих островах» (1910 р.). З 1915 р. М. Рильський – студент медичного факультету Київського університету, через два роки продовжив навчання на історико-філологічному, але революція, громадянська війна змусила його перервати освіту і переїхати в село, де він вчителюватиме у початковій школі; поет пробув в с. Вчорайше (Ружинського району), а потім у рідній Романівці аж до осені 1923 р.

Пізніше, в Києві, вже набувши голосне літературне ім'я, деякий час викладав стилістику і практику перекладу в Українському інституті лінгвістичної освіти.

У літературних колах М. Рильський належав до групи «неокласиків». Цією обставиною спричинено, що його теж не обминули репресії, доки не був звільнений за відсутністю достатніх даних для обвинувачення й суду».

Напружена літературна праця М. Рильського тривала й у майбутні роки, хоча політичний клімат тоталітарної держави обмежував творчу свободу й багато в чому деформував тематику та ідейний світ його поезії.

У повоєнні десятиліття в житті поета були трагічні часи. Безжально несправедлива критика, відкрите політичне гоніння. Але й були роки високого творчого піднесення, які сам поет назвав добою свого «третього цвітіння» – на жаль, останнього, передзимового...

Творче відродження поета випадає на пам'ятну «відлигу» в житті суспільства, що почалася в середині 50–х років 20 століття. Поетичні збірки цього останнього періоду в житті М. Рильського «Троянди і виноград» (1957), «Далекі небосхили» (1959), «В затінку жайворонка» (1961) та ін. – гідно вивершують його творчу біографію.

Ця поезія чутливо відгукнулася на нові явища суспільної свідомості. Ідеї гуманізації, «олюднення», душевного «відігрівання» людини й суспільства після доби трагічних років репресій, повернення почуття людяності, краси, добра – це провідні мотиви разом із довіреним освідченням самого автора, з його нелегко набутих філософським досвідом і «пам'яттю серця» створюють чисту, живлющу й надзвичайно гуманну духовну атмосферу «завершальних» книг М. Рильського.

М. Рильський – один із найвидатніших в українській та світовій літературі майстрів художнього перекладу російської, польської та французької літератур, які він досконало знав і любив. У російській літературі предметом його творчих захоплень був Пушкін, з творів якого Рильський переклав кілька поем, зокрема і романи у віршах «Євгеній Онєгін» та «Мідний вершник», багато ліричних віршів, низку перекладів він здійснив з поезії І. Крилова, М. Лермонтова, М. Некрасова, В. Брюсова, у співавторстві переклав «Лихо з розуму» О. Грибоєдова.

У польській літературі його увагу привертали великі романтики ХІХ ст. – А. Мицкевич, Ю. Словацький, Ю. Тувім, у французькій – П. Корнель, Ж. Расін, Ж-Б. Мольєр, Вольтєр, В. Гюго та інші. А ще були «Король Лір» та «Дванадцята ніч» В. Шекспіра, численні зразки лірики Гете, Гейне та сучасною українською літературною мовою переклав «Слово про Ігорів похід».

Вагому спадщину залишив М. Рильський в галузі літературно-художньої критики і літературознавства та фольклористики, етнографії, мистецтвознавства, лінгвістики.

Помер М.Т. Рильський після тяжкої хвороби 24 липня 1964 року. Після його смерті завершено 20 – томне наукове видання його творів, підготовлене інститутом літератури ім. Т. Г. Шевченка спільно з інститутом мистецтвознавства, фольклору та етнографії.

В 2006 р. було створено благодійну організацію «Фонд Максима Рильського «Троянди й виноград», який разом з канівським фондом «Тарасова земля» здійснюють Всеукраїнську духовно-освітню програму «Нащадки великих українців».

А в 2013 р. Кабінет міністрів України прийняв постанову про заснування урядової премії ім. Максима Рильського, якою відзначатимуть здобутки у галузі художнього перекладу українською мовою творів видатних

зарубіжних авторів, а також переклад творів українських класиків та сучасних авторів мовами народів світу.

Через усе життя М. Рильський проніс синівську вірність Романівці, материнській пісні, друзям дитинства, з якими ріс, вчився розуміти життя. І природа рідних місць, і життя односельців з піснею, побутом, звичаями знайшли своє відображення в творчості поета.

Житомиряни вшановують пам'ять свого славного земляка. В будинку, де жила сім'я Рильських в Романівці, в 1988 році відкрито музей-садибу. В експозиційних залах можна побачити речові, писемні фотодокументи не лише про М. Рильського, його близьких і рідних, але й про життєві долі багатьох талановитих людей, пов'язаних з родиною Рильських.

Щороку, коли зацвітають бузки, проводиться літературно-мистецьке свято «Романівська весна» - свято краси, рідного слова, рідної пісні, свято шани славному роду Рильських.

Одну з вулиць Житомира названо ім'ям поета.

Література:

Рильський М. Т. На білих островах : лірика / Максим Рильський. – Репр. відтворення вид. 1910-2010. – К. : Життя й Мистецтво, 2010. – 64 с.

З трудів і днів Максима Рильського : [вірші, поеми, переклади, спогади, документи] / упоряд. С. А. Гальченко. – К. : А.С.К., 2009. – 655 с.

Рильський М. Т. Лірика / М. Рильський. – К. : Київська правда, 2005. – 240 с.

* * *

Урядова премія імені Максима Рильського // Журналіст України. – 2013. - № 6. – С. 42. – (Хронограф).

Кабінет Міністрів України прийняв постанову про заснування урядової премії імені Максима Рильського, якою відзначатимуть здобутки у галузі художнього перекладу українською мовою творів видатних зарубіжних авторів, а також перекладу творів українських класиків та сучасних авторів мовами народів світу.

Агєєва В. Мистецтво рівноваги. Максим Рильський на тлі епохи / В. Агєєва. – К. : Книга, 2012. – 240 с.

Янко Д. Він сіяв зерно золоте / Д. Янко // Українська літ. газ. – 2014. - № 14 (18 лип.). – С. 3.

Максим Тадейович Рильський (1895-1964) – письменник, перекладач, дитячі роки пройшли в селі Романівка Попільнянського району на Житомирщині. Творчий доробок та робота скульптора Олександра Ковальова над пам'ятниками поету.

Скиба Т. Маски поета у збірці Максима Рильського «Під осінніми зорями» (1918) / Тетяна Скиба // Слово і час. – 2013. - № 10. – С. 65-73.

Славинський М. Максим Рильський : «Я багато й тяжко думав» : 28 квітня 1931 року видатний поет написав особисті свідчення в лук'янівській в'язниці / М. Славинський // Віче. – 2013. - № 4. – С. 68-71.

Соболь В. «Романівська весна» збрала друзів / В. Соболь // Житомирщина. – 2013. – 28 трав. – С. 8.

У селі Романівка Попільнянського району відбулася 36-та «Романівська весна», присвячена 118-ій річниці від дня народження М. Т. Рильського.

Базилевський В. Перемінне і незмінне : М. Рильський (1895-1964) / В. Базилевський // Слово просвіти. – 2012. – 5-11 квіт. – С. 8, 9.

Огляд творчості М. Т. Рильського до і після арешту.

Кондратюк Р. Батьківщина генія [с. Романівка Попільнянського району] / Р. Кондратюк // Зірка надії. – 2009. - №11- 12. – С. 7. – (Краєвид).

Кавун О. До Унави, в край Максима Рильського / О. Кавун // Голос України. – 2008. – 16 верес. – С. 10. – (Суспільство).

Монастирецький Л. Тернисті шляхи гранослова : (До 110-річчя від дня народження М. Т. Рильського) / Л. Монастирецький // Житомирщина. – 2005. - 10 берез.

Вводиться в обіг ювілейна монета «Максим Рильський» // Урядовий кур'єр. – 2005. – 24 лют. – С. 16. – (Вісті з відусіль).

Монета «Максим Рильський» номіналом 2 грн. виготовлена до 110-річчя від дня народження класика української літератури.

Бурбан В. Поет недостріляного відродження : до 110-річчя з дня народження Максима Тадейовича Рильського – видатного українського поета, перекладача, вченого, громадського діяча / В. Бурбан // Сіл. вісті. – 2005. – 18 берез.

Костриця М. «Я маю приємність і честь вважати себе житомирянином» : до 110-річчя від дня народження М.Т. Рильського / М. Костриця // Вільне слово. – 2005. - № 12. – С. 11.

Кодлюк Я. П. Максим Рильський // 120 розповідей про письменників : довід. / Я. П. Кодлюк, Г. С. Одинцова. – К., 2006. – С. 119-121.

Рильський М.Т. // Митці України : біогр. довідник. – К., 1997. – С. 507-508.

Рильський М.Т. // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 1995 рік : краєзн. бібліогр. покажчик / Житомир. обл. упр. культури, Житомир. обл. наукова б-ка – Житомир, 1994. – С. 15-19.

26 березня

100 років від дня народження

**Ріхтера Святослава Теофіловича
20.03.1915-1.08.1997**

Святослав Теофілович Ріхтер – один із найвеличніших піаністів ХХ століття. Він належить до тієї малочисельної категорії людей, про яких навіть не можна сказати, що вони зробили внесок у світову культуру, вони – частина цієї світової культури.

Народився С.Т. Ріхтер в Житомирі в сім'ї, де були сильні музичні та театральні традиції. Дід Данило Ріхтер був настроювачем фортепіано і органів у храмах, почесним громадянином міста, батько – Теофіл Данилович був чудовим піаністом, займався приватною викладацькою діяльністю, давав концерти. Мати Ганна Павлівна Москальова була із досить заможної родини, в якій були квартири, особняки в Житомирі та маєток в с. Судачівка (тепер Чуднівський район Житомирської області). Вона мала чудові акторські здібності і часто виступала в аматорських спектаклях, грала на роялі.

Початкову музичну освіту Святослав Ріхтер отримав від батька. В 1916 році Теофіла Даниловича запросили до Одеси, де він став органістом місцевої кірхи й водночас викладачем консерваторії. Маленький Светік, так його звали рідні, залишився в Житомирі до 1922 року на піклуванні Москальових. Його виховували тітка Мері (Тамара Павлівна Москальова), обдарована художниця), а ще непоказна житомирська архітектура, в якій він змалку знаходив свою красу та привабливість.

На початку 20-х років в 15 – річному віці Святослав Ріхтер переїжджає до батьків в Одесу, де навчається в загальноосвітній школі, а також починає працювати акомпаніатором в музичному будинку моряка, а згодом – концертмейстером Одеської філармонії.

Майже щороку Святослав приїздить на літні канікули чи у відпустку до Житомира. Зазвичай бував у місцевому музичному училищі, де викладав його дядя Микола Павлович Москальов. Часто влаштовував тут імпровізовані музичні концерти.

В 1937 році Святослав Ріхтер вступає у Московську консерваторію до класу професора Генріха Нейгауза. Вже тоді починає концертну діяльність. В 1945 році він завоював першу премію на Всесоюзному конкурсі музикантів-виконавців і був сприйнятий як викінчений піаніст світового значення.

Відтоді розпочинається інтенсивна концертно-виконавська діяльність піаніста – спершу по СРСР, а від середини 50-х років - у багатьох країнах світу: Чехословаччині, Польщі, Угорщині, Румунії, США, Канаді, Англії, Франції, Італії, Швеції, Туреччині, Японії. Ареною його виступів стає весь світ, який аплодує видатному піаністу.

Багато разів С. Ріхтер бував у рідному місті, де в 60-ті роки виступає з безкоштовними концертами перед музичною студентською молоддю. Своїми блискучими концертами Ріхтер продемонстрував перед земляками свою неперевершену майстерність, геніальне володіння технікою фортепіанної гри, проте з 1965 року перестав приїздити в рідне місто.

Піаніст часто концертував в Києві, Львові, інших обласних центрах та невеликих містах України. Уже в 70-річному віці піаніст здійснив концертну програму, яка за масштабом не мала собі рівних: від Новгороду до Хабаровська, а звідти до Саратова, з липня по грудень у містах і невеликих містечках дав 150 концертів. В 1988 році Ріхтер здійснює турне Україною, яке почалося у Львові. Українські газети рясніли схвальними вдячними відгуками слухачів.

Віртуозна майстерність С. Ріхтера відзначена найвищими званнями, преміями і нагородами. Будучи класиком світового фортепіанного виконання ХХ століття, С.Т. Ріхтер зайнявся активною діяльністю з організації регулярних літніх музичних фестивалів класичної музики у Франції, грудневих вечорів у державному музеї образотворчого мистецтва ім. О. С. Пушкіна в Москві, конкурсу молодих виконавців у Тарусі, російському районному містечку, неподалік від якого він багато і плідно працював на своїй дачі.

1 серпня 1997 року від серцевого нападу у Парижі легендарний піаніст С. Ріхтер помер. Його прах перевезено до Москви і поховано на Новодівочому кладовищі.

Житомиряни завжди пам'ятають свого земляка і пишаються ним. До наших днів зберігся будинок, де він народився. З 1998 року в Житомирі проводяться грудневі фестивалі пам'яті С. Ріхтера за участю відомих майстрів музики з багатьох країн. В березні 2004 р. в Житомирі відкрито благодійний фонд ім. Ріхтера. В 2010 р. Житомирський музичній школі № 2 присвоєно ім'я Святослава Ріхтера.

Література:

Рябцова А. Землякам про Святослава Ріхтера : геній фортепіано у спогадах сучасників / Алла Рябцова. – Житомир: Полісся, 2010. – 90 с.

Лутай М. Є. Німці в Україні : історія і сьогодення : [монографія] / Майя Лутай. – Житомир : Рута, 2010. – 540 с.

Інформація про Святослава Ріхтера – С. 41–42.

Костриця М. М. Піаніст сучасності номер один // Житомирщина туристична / М. М. Костриця, М. Ю. Костриця : краєзн. нариси. – Житомир, 2009. – С. 251 – 254.

Мокрицький Г. П. Неразрезанные страницы из книги Мастера. Святослав Рихтер : Украина Житомир / Георгій Мокрицький. – Житомир, Волинь, 2002. – 24 с. : 26 ил.

Борисов Ю. А. По направлению к Рихтеру / Юрий Борисов. – М. : Рутена, 2000. – 256 с.

Могильницкий В. А. Святослав Рихтер / Вадим Могильницкий. – Челябинск : Урал-ЛТД, 2000. – 346 с.– (Иллюстрированные биографии Великих Музыкантов).

Ріхтер Святослав Теофілович // Трудові зірки Полісся : нариси про Героїв Соціалістичної Праці, повних кавалерів ордена Трудової Слави та Героїв України на Житомирщині. – Житомир, 2000. – С. 130–131.

Хоменко Н. На святкових нотах завершився фестиваль пам'яті видатного маестро Святослава Ріхтера / Наталія Хоменко // Житомирщина. – 2013. – 29 берез.

Мокрицький Г. Геній Ріхтера : талант плюс спадковість : батьки знаменитого піаніста походили з відомих житомирських родин / Георгій Мокрицький // Возрождение Житомира. – 2012. – 10 авг. – С. 7. – (Історія).

Житомирській музичній школі № 2 присвоєно ім'я Святослава Ріхтера : 2 берез. 2010р. 37-а сесія Житомир. міськради прийняла рішення про присвоєння комунальному початковому спеціалізованому закладу музичній школі № 2 ім'я Святослава Ріхтера // Меркурій. – 2010. – 10 берез. – (До 95 – річчя з дня народження Святослава Ріхтера)

Лукьянчук Г. Здесь родился Святослав Рихтер / Галина Лукьянчук // Вечерний Житомир. – 2007. – 22 нояб.

Дишнієва – Набедрик Е. Ювілей видатного земляка : 90 років тому в Житомирі 20 березня народився хлопчик, який згодом вразив весь світ – Святослав Ріхтер / Елеонора Дишнієва–Набедрик // Місто. – 2005. – 31 берез. – С. 6.

Дишнієва – Набедрик Е. Імені Святослава Ріхтера : 90 - річчю від дня народження видатного земляка / Елеонора Дишнієва–Набедрик // Житомирщина. – 2005. – 2 квіт. – С. 5.

18–20 березня в Житомирі відбувся шостий Міжнародний фестиваль майстрів мистецтв, конкурс юних піаністів пам'яті земляка.

Єремєєв В. Святослав Ріхтер : знайомий і незнайомий : у приміщенні обласної універсальної бібліотеки відбулась презентація фотовиставки «Святослав Ріхтер знайомий і незнайомий», яку підготували працівники

Житомирського літературного музею / Віталій Єремєєв // Житомирщина
молода. - 2005. – 14 квіт.

Костриця М. Ми всі родом із дитинства : [до 90 – річчя від дня
народження Святослава Ріхтера] / Микола Костриця // Вільне слово. – 2005. –
18-24 берез. – (Постаті).

Мельничук Ю. В Житомирі утворено фонд імені Святослава Ріхтера
/ Ю. Мельничук // Ехо. – 2004. - № 13. – С. 4.

Ріхтер С. Т. // Мистецтво України : біогр. довід. – К., 1997. – С. 509.

Ріхтер Святослав Теофілович, великий піаніст // Календар знаменних і
пам'ятних дат Житомирщини на 1995 рік : краєзн. бібліогр. покажчик /
Житомир. обл. упр. культури, Житомир. обл. універсальна наукова б-ка –
Житомир, 1994. – С. 20–22; 2005 рік. – С. 23–26.

1 квітня
80 років від дня народження

Крищенко Вадима Дмитровича
1.04.1935

Народився Вадим Дмитрович Крищенко 1 квітня 1935 року в Житомирі в сім'ї студентів Житомирського педінституту. Дитячі роки минули у дідуся в селі Глибочок Баранівського району. Це вони з добрим баченням світу і безмежною любов'ю до землі благодатно вплинули на формування поетичного світогляду майбутнього поета.

Запам'ятались хлопчині важкі роки фашистської окупації, а коли батько повернувся з фронту, Вадим з батьками оселився в Житомирі. Десятирічку закінчував в школі № 23, тепер Житомирська міська гуманітарна гімназія. В 2011 році тут було відкрито музей В. Крищенко.

Коли йому виповнилось 14 років, померла мати. Світлий образ матері пройшов через всю його поетичну творчість.

Під час навчання в Київському державному університеті на факультеті журналістики, брав участь у студентському театрі, відвідував літературну студію, якою керував Юрій Мушкетик, а старостою був Василь Симоненко. Перебував на журналістській роботі. Перша збірка поезій «Тепла прорість» вийшла в 1963 році. Поетичний доробок Вадима Крищенко становить 30 збірок: «Щирість» (1966), «Зустрічі з літом» (1974), «Ясен день» (1977), «Напруга дня» (1979), «Доки живу» (1985), «Біля останнього багаття» (1993), «Дзвонар» (1998) та ін., окремо слід виділити збірки для дітей: «Паперові човники» (1972), «Сонячне яблучко» (1973), «Ласкаві промінці» (1975), «В містечку чудес» (1977), «Завтра в школі» (1978), «Ромашки» (вірменською мовою), «Март, откуда ты идёшь» (російською мовою) та ін.

Поетична палітра Вадима Крищенко воістину багата. У його дивосвіті любов до сонця і хліба, до батьків і друзів, до України, філософське осмислення людського буття, замилювання красою неба і землі, звеличення любові і добра.

Поезія «Браття-українці» - високого громадянського звучання. Це роздум про самоусвідомлення української нації в епоху відродження. Поетові болить душа за державу, за народ, який обкрадають можновладці.

Дуже широкий діапазон має пісенна лірика поета. У співпраці з кращими композиторами України народились такі пісні: «Отчий край», «Молитва за Україну», «Дві гітари», «Лебеді кохання», «Наливаймо браття кришталеві чаші», «Полісяночки», «Берег любові», «Одна єдина» та інші.

Його пісня «Кришталеві чаши» стала воістину народною, а у поетичному доробку цього талановитого поета багато крилатих висловів, які надовго запам'ятовуються.

Юрій Мушкетик зазначив, що Крищенко – один із найщиріших нині поетів-піснярів з невичерпним пісенним набутком, позначеним задушевністю і ліризмом. Його внесок в сучасну поезію значний. За вагомих особистий внесок у розвиток українського пісенного мистецтва Вадима Крищенка нагороджено орденом «За заслуги» II ступеня (2007) та орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня (2005).

Література:

Крищенко В. Д. Не опускаючи очей : вибране / Вадим Крищенко. – К. : Кordon, 2013. – 629 с.

Крищенко В. Д. Українська душа : [поезії] / Вадим Крищенко. – К. : Дніпро, 2009. – 590 с.

Крищенко В. Д. Усі ми прагнемо любові : пісні / Вадим Крищенко. – К. : ВІРА ІНСАЙТ, 2003. - 260 с. : іл.

Крищенко В. Д. Поезії / Вадим Крищенко. – К. : Віра ІНСАЙТ, 2002. – 447с.

Крищенко В. Д. Вадим Крищенко : «Я зяттий борець за українську культуру, українську пісню і духовність» : [розмова з поетом-піснярем В. Крищенко] / Вадим Крищенко // Правда України. – 2011. – № 23. – (1 квіт.). – (Зустріч для вас).

Крищенко В. Вадим Крищенко: «Хай хоч одна пісня тебе перелетить...»: [бесіда з поетом Вадимом Крищенко] / В. Крищенко; вів бесіду В. Бойко // Літературна Україна. – 2009. - № 15. – 16 квіт. – С. 8. – (Діалоги «ЛУ»).

Крищенко В. Українська пісня потребує захисту / В. Крищенко // Культура і життя. – 2008. - № 5. – 30 січ. – С. 1. – (Гість номера).

* * *

Усатий А. В. Пісенний ужиток Вадима Крищенка // Поліський дивосвіт : література рідного краю : Житомирщина : посіб.-хрестоматія : в 2-х ч. Ч. I. Критичний огляд / А. В. Усатий, ред. С. О. Пультер. – Житомир:, 2002. – С. 177-182.

Михайленко А. Лауреати премії імені Дмитра Луценка «Осіннє золото» 2003 р. / А. Михайленко // Літ. Україна. - 2003. - 9 жовт. - С. 2.
Серед лауреатів – Вадим Крищенко.

Косинська Ю. Пісенна голгофа Вадима Крищенка / Ю. Косинська // Молодь України. – 2001. – 18 верес. – С. 3.

Кодлюк Я. П. Вадим Крищенко // 120 розповідей про письменників : [довід.] / Я. П. Кодлюк, Г.С. Одинцова. – К. : 2006. – С. 77.

Крищенко В.Д. // Українська літературна енциклопедія. – Т. 3. – К. : 1995. – С. 67.

Шинкарук В. Крищенко В. Д. // Літературна Житомирщина : біобібліогр. довід / В. Шинкарук .– Житомир, 1993. – С. 21.

Крищенко В. Д. // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2005 рік : краєзн. бібліогр. покажчик / Житомир. обл. упр. культури, Житомир. обл. універсальна наукова б-ка. – Житомир, 2004. – С. 27 – 30.

2 квітня

125 років від дня народження

**Савченка Якова Григоровича,
2.04.1890-2.11.1937**

Один із перших літературних символістів Яків Савченко народився 2 квітня 1890 р. в с. Жабки Лохвицького району на Полтавщині в сім'ї селян-ремісників. Вчився в реальній школі, але не закінчив її. Навчався в Київському університеті, але ж знову не довчився. Певний час учителював в селах на Сумщині, опісля – повністю віддався літературній праці. В 1913 р. у львівському журналі «Ілюстрована Україна» вийшов перший друкований твір Савченка.

Напередодні революції Яків Савченко опинився в Житомирі, де мешкав десь до початку 20-х років.

Відомо, що поет співпрацював з газетою «Громадянин», яка видавалась в Житомирі з травня 1917 по 1918 рік. Це була чи не єдина на той час волинська газета, що виходила українською мовою. З «Громадянином» мали тісні зв'язки Василь Кравченко, Людмила Волошка, Вероніка Морозівна, Петро Антонович та інші прогресивні літератори, науковці, громадські діячі Волині. «Громадянин» відстоював право української нації на свою мову, вів боротьбу проти зневажання української культури. Все це відобразилось у його творчості. Яків Савченко також добре знався з групою молодих літераторів та творчої інтелігенції, що на той час відігравала помітну роль в мистецькому житті Житомира. У другій половині 1917 р. зусиллями Я. Савченка, К. Поліщука, А. Павлюка, Й. Заранчука мав вийти альманах «Стерні». На жаль, видання його залишилось нездійсненим.

В 1919 р. волинська «Просвіта» видала першу книжку Якова Савченка «Поезії». В Житомирі ж через 3 роки було видано і другу збірку віршів «Земля».

У першій збірці молодий поет-символіст не виходить за межі мотивів і манери письма, притаманних пізньому українському символізму з домінуючими в ньому ознаками - песимізмом, розчаруванням, містичними абстракціями. Зате друга знаменувала різкий відхід від символізму й переорієнтацію на творчість, усіма своїми ознаками пов'язану з конкретикою тієї доби і з утвердженням «пролетарського мистецтва». Далі, пройшовши через нетривале захоплення ідеями футуристів, Я. Савченко полишає поезію і переходить до діяльності критика й літературознавця.

У загалом доброзичливій рецензії на першу збірку Микола Зеров пояснював мотиви зневіри в простому наслідуванні російських символістів. Проте як би не було, український символізм не вилився в просте наслідування європейських та російських зразків, а став свого часу своєрідним літературним явищем. У творчих пошуках виявилися прагнення збагатити літературу новими формами, бажаннями внести в естетику красного письменства своє слово і врешті – намагання писати так, як ніхто раніше не писав. Мінорні мотиви, уникання злободенності – все це було виявом настроїв частини інтелігенції в період першої світової війни. А запізнений прихід в літературу цієї течії пояснюється несприятливими умовами друку, пов'язаними із забороною в 1914 р. майже всіх українських видань.

Отож розквіт українського символізму припадає аж на 1918 рік. У цей час виникає революційна символіка і саме нею позначено другу збірку Савченка «Земля» (1921р.) з мажорним настроєм, піднесеністю, революційною тематикою; бунтарством і космізмом. У новій збірці поет, залишаючись символістом, вже наближався до панфутуризму. В подальшому поети-символісти, як писав критик Ф. Якубовський, «продовжували і довели до цілковитого самозаперечення стару лінію розвитку модернізму, не підмінюючи цієї лінії істотно новими шуканнями або зовсім відмінними від модернізму способами творчості. В цих умовах Я. Савченко, не знайшовши інших шляхів у поезії, зайнявся літературно-критичною діяльністю. Він виявився здібним, активним критиком і все ж, аналізуючи його поетичний доробок із позицій сьогодення, можемо констатувати, що кращі поезії Савченка і нині будять поетичну уяву, в той час як його критичні роботи мають хіба що тільки історико-літературне значення: «Проти реставрації греко-римського мистецтва» (1927 р.), «Азіатський апокаліпсис» (1926 р.), «Поети й белетристи» (1927), «Народження українського радянського кіно» (1930р.) та інші.

У вересні 1937 р. за постановою військового прокурора КВО Яків Савченко був заарештований у себе на квартирі. Йому було пред'явлено звинувачення в тому, що він є учасником антирадянської націоналістичної організації і за завданням цієї організації проводив проти Радянської влади шпигунську, шкідницьку і терористичну діяльність.

Життєвий шлях Я. Савченка обірвався на Соловках в 1937 р. Реабілітований посмертно.

Література:

Проклятого віку струна : поезія повернутих із забуття. (Людмила Волошка, Клим Поліщук, Яків Савченко) / Упоряд. та передмова В. Врублевського. – Житомир, КВО «Житомир. Вісник», 1992. – 96 с.
Яків Савченко. – С. 62-91.

Славутич Яр. Розстріляна муза : Мартирологічні нариси про поетів. – 2-е вид., випр. і доп. / Яр Славутич. – К. : Либідь, 1992. – 184 с.

Інформація про Якова Савченка – С. 85-88.

З порога смерті... : письменники України – жертви сталінських репресій. – К. : Рад. письменник, 1991. – 494 с.

Савченко Я. – С. 380-383.

Карагедова О. Г. Яків Савченко в Житомирі / О.Г. Карагедова // Матеріали міжнародної науково-краєзнавчої конференції «Актуальні проблеми географії, екології, історії Великої Волині». – Житомир, 2004. – С. 399-405.

Понад десять років життєвого і творчого шляху Я. Савченка пов'язано з Житомиром.

Врублевський В. М. Повернуті із забуття : Клим Поліщук і Яків Савченко / В. Врублевський // Поліський дивосвіт : література рідного краю : Житомирщина : В 2-х ч. Ч. 1. : Критичний огляд. – Житомир, 2000. – С. 113-122.

Савченко Я. Г. // Мистецтво України : біобібліогр. довід. – К. : 1997. – С. 521.

Шинкарук В. Савченко Я. Г. // Літературна Житомирщина : біобібліогр. довід. / В. Шинкарук. - Житомир, 1993. – С. 29.

Савченко Яків Григорович // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2000 р.: краєзн. бібліогр. покажчик / Житомир. обл. упр. культури, Житомир. обл. універсальна б-ка. – Житомир, 1999. – С. 17-19; 2010. – С. 26-28.

5 червня
80 років від дня народження

Концевича Євгена Васильовича
5.06.1935 – 21.07.2010

Доля відомого письменника-шістдесятника Євгена Концевича героїчна і трагічна. Він народився в селі Млинище Житомирського району в сім'ї, у якій навіть переїзд до міста не змінив патріархального побуту й традицій. Проте дружба з надзвичайним хлопчиком з незвичайної сім'ї Васильком Хомичевським відкрила перед ним сповнений таємничості і поезії інший світ – книжковий.

Коли Євгену виповнилось 17 років, з ним стався нещасний випадок, травма хребта, після якого широкоплечий красень залишився назавжди прикутий до ліжка. Що робити далі, як жити, як знайти посильне і корисне заняття? Василь Хомичевський придбав Євгену телевизор, порадив спробувати себе на літературній ниві. Дебют Є. Концевича як письменника відбувся наприкінці 50-х. Валерій Шевчук заніс кілька оповідань Концевича Леоніду Новиченку, який передав їх для публікації в «Літературну Україну». 1964 року вийшла друком перша книжечка новел Є. Концевича «Дві криниці». Так започаткувався тернистий шлях письменника. А згодом вийшла ще одна книга – «Йдучи вулицею».

«Письменником я став з примусу долі», - згадував Євген Васильович, у якого за плечима вже було понад сорок творчих літ.

Про творчий подвиг прикутого до ліжка письменника пішов широкий розголос. Про нього багато писали, говорили в літературних колах. Неординарна літературна доля Євгена Концевича зацікавила партійні – радянські органи, де вже зріла ідея зробити з Євгена героя-корчагінця. Про нього з'явилися публікації в пресі, пішли-посипалися захоплені листи-відгуки. Він міг би увійти в романтичний образ героя-мученика, перед ним розкривалась перспектива широко розрекламованого письменника типу Миколи Островського. Проте Концевич відмовився від такої пропозиції. Душа молодого письменника тягнулася до зображення життя без партійно-комсомольського гриму. Герої його оповідань і новел – наші сучасники з їх нелегкими шляхами до пізнання істини добра, любові і справедливості.

Здалеку до будинку молодого літератора приїздили найзавзятіші шістдесятники – В'ячеслав Чорновіл, Анна Горська, Іван Дзюба, Михайлина Коцюбинська та інші. Його домівка поступово перетворилася на осередок

української ідеї на Житомирщині. Суперечки про літературу переросли в роздуми про українську мову, про долю України.

«Недремне око КДБ» денно і нічно чатувало за оселею Концевичів. Розмови в хаті підслуховувались, в помешканні письменника робився обшук. Не раз письменнику погрожували, що позбавлять інвалідської пенсії, постійно шантажували його дружину Майю Борисівну. У кінці шістдесятих років його хотіли виключити із членів Спілки письменників, проте ціною одного голосу на захист письменника (чотири «за» проти п'яти «проти»), письменники Житомирщини захистили свого побратима по перу.

Партійна номенклатура не змиралась з опозицією в обласному відділенні СПУ. У спілці письменника залишили, проте створили нестерпні умови. У пресі з'явилися погромні матеріали, його звинувачували у збереженні антирадянської та наклепницької літератури.

Над Євгеном Концевичем надовго нависла завіса демонстративного замовчування. Проте у суворих умовах письменник витворив свій оригінальний творчий доробок. Його друга книжка «Йдучи вулицею» вийшла аж 1985 року. Перекладацької майстерності він учився в Бориса Тена. Написав низку есе, зокрема про свого вчителя та про Івана Світличного. Письменник Олексій Опанасюк писав про Концевича: «Це громадський діяч, це мужня людина, це честь нашого Житомира».

Будучи поза політичними організаціями, Є. Концевич мав великий вплив на національно-культурне, літературне життя Житомира, на духовне відродження України. Він користувався величезною повагою і любов'ю в колах української інтелігенції. Письменник І. Дзюба так сказав про письменника: «Євген Концевич свого роду символ і легенда для цього покоління – покоління шістдесятників. Це дивовижна людина, яка завжди всіх надихала, не його треба було підтримувати, як здавалось б, - він усіх підтримував і підживлював енергією...».

У роки незалежності за нескорений дух і творчу звитягу Є. Концевич був нагороджений преміями ім. І. Огієнка, Василя Земляка, орденом «За мужність» III ступеня. В червні 2011 року було започатковано Міжнародну премію імені Євгена Концевича, яка щорічно присуджується за заслуги у розвитку національної духовної культури, за визначну українотворчу діяльність в номінаціях «Політика», «Література». Премія вручається в день народження Є. Концевича – 5 червня.

Література:

Концевич Є. Мамо! Мамочко!!! Прокинься : [оповідання] / Є. Концевич. – Житомир: Полісся, 2004. - 55 с. – (Літературно - мистецьке видання «Метелик»).

Концевич Є. Голубко моя сиза / Є. Концевич. – К. : Неопалима купина, 2003. – 62 с. – (Б-ка ж-лу «Неопалима купина». – 2003 - № 1).

Концевич Є. Вона йшла усміхнена...: новели. Оповідання. Етюди. / Є. Концевич. – Житомир: ПП М. Г. Косенко, 2002. – 2014 с. – (Б-ка ж-лу «Авжеж».- Ч. 29).

Концевич Є. Тутешня Кава : про земляків і не тільки, і не стільки, і не про всіх, і не про все : статті, есеї, спогади, теревені, хармани, світлини / Є. Концевич. – Житомир, 2000. – 238 с. – (Б-ка ж-лу «Авжеж».- Ч. 26).

Концевич Є. Дві криниці : оповідання, новели, етюди, спогади. / Є. Концевич. – К. : Дніпро, 1990. - 191 с.

Концевич Є. Йдучи вулицею : оповідання / Є. Концевич. – К. : Рад. письменник, 1985. – 160 с.

Концевич Є. «Щедротний паростку могутнього коріння...» : [спогади про Бориса Тена] / Є. Концевич // Кожному мила своя сторона. – Житомир, 1997. – С. 13-31; // Золоті ворота. - Вип. 5. – К. : 1993. – С. 92-114.

Концевич Є. Голубині пастелі /Є. Концевич // Дивослово. – 2005. - № 6. – С. 68-71. – (Новочасна література).

Подається коротка біографічна довідка та вислови відомих людей про Є. Концевича.

*

*

*

Лицар нескореного духу : спогади про Євгена Концевича / [редкол.: Я. Зайко та ін.; ред.-упоряд. Г. Цимбалюк]. – Житомир : Євенок О. О., 2014. – 357, [3] с. : фото.

Лицарі нескореного духу : [часопис] / Я. Зайко. – Житомир: Рута, 2011.– 324 с.

Спецвипуск часопису присвячений письменнику і дисиденту Євгену Концевичу.

Лецькін М. О. Пройтися по лезу часу : (Житомирщина в письменницькому вимірі) / М. Лецькін. – Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – 142 с.

Євген Концевич – С. 89-125.

Житомирський державний університет імені Івана Франка / [редкол.: Саух П. Ю. та ін.]. – К. : Логос Україна, 2009. – 198 с.

Інформація про Є. Концевича. – С. 151.

Хіміч М. Лауреати премії імені Євгена Концевича / Марія Хіміч // Літ. Україна. – 2014. - № 24 (12 черв.). – С. 2 : фото.

Міжнародна премія імені письменника-шістдесятника, уродженця села Млинище Житомирського району Житомирської області Євгена Васильовича Концевича (1935-2010) присуджена журналістові, письменнику Якову Зайку (1935-2014) (помертньо), який жив і працював в Житомирі, в номінації «Політика» та письменнику, уродженцю Житомира, Валерію Олександровичу Шевчуку (1939).

Сайко Л. «Символ шістдесятників» : у Євгена Концевича часто гостювали Алла і Іван Світличні, Василь Стус, Іван Дзюба... / Людмила Сайко // День. – 2011. - № 127/128 (22-23 лип). – С. 23: фото. – (Річниця).

Вищий від усіх [письменник Є.В. Концевич] // Житомирщина. – 2010. – 24 листоп. – С. 8.

Кавун О. Клекіт глухоти : цього літа пішов із життя письменник Євген Концевич, один з найбільш моральних авторитетів українського шістдесятництва / Олексій Кавун // Голос України. – 2010. - № 168 (10 верес). – С. 9 : фото. – (Культура).

Символ і легенда шістдесятників : пам'яті Євгена Концевича : некролог // Літ. Україна. – 2010. - № 26 (29 лип.). – С. 1: фото.

Пономаренко М. Легенда Житомира : (Світлої пам'яті мужньої людини, письменника Євгена Концевича) / М. Пономаренко, Л. Бондарчук, В. Леляк // Ваші інтереси. – 2010. – 28 лип. – С.4.

Логвиненко О. Голубиний батько й України син / Олена Логвиненко // Літ. Україна. – 2010. - № 21(10 черв.). – С. 2 : фото. – (3 роси і води).

Шуст В. Житомирська Мекка дисидентів-шістдесятників / В. Шуст // Місто. – 2010. – 3 черв. – С. 5. - (Особистість).

Концевич Є. В. // Письменники Житомирщини : кн. 1. / автор-упоряд. : М. Пасічник, П. Білоус, Л. Монастирецький. – Житомир, 2010. – С. 51-78.

Концевич Є. В. // Довідник Житомирської обласної організації НСПУ з фрагментами історії. – Житомир, 2005. – С. 3.

Шинкарук В. Концевич Є. В. // Літературна Житомирщина : біобібліогр. довід. / В. Шинкарук. – Житомир, 1993. – С. 56.

18 серпня
165 років від дня смерті
Оноре де Бальзака

20.05.1799-18.08.1850

Оноре де Бальзак – видатний французький письменник, автор великої кількості романів і повістей, більшість із яких об'єднана спільним задумом і становить багатотомну епопею «Людська комедія».

Важливий період життя і творчості Бальзака пов'язаний із Житомирщиною. Вересень 1847 – січень 1848, вересень 1848 – квітень 1850 – ці часові проміжки назавжди вписані в культурну історію нашого краю. Саме тоді, в маленькому кабінеті верхівнянського будинку поміщиці Евеліни Ганської, Бальзак завершив свій знаменитий труд «Людська комедія».

Заочне знайомство з Евеліною Ганською відбулося за допомогою листів, які він одержував від неї як гарячої шанувальниці його творчості. Ці листи схвилювали письменника, і протягом ряду років, починаючи від першої зустрічі в Нефшателі (Швейцарія) в 1833, вони зустрічаються в Відні, Петербурзі, разом відвідують Дрезден, Гамбург, Кельн, Ліон, Неаполь, Рим, подорожують по Голландії, Бельгії. Весь цей час аж до 1848 року вони не припиняли листування. Мрія поїхати в Україну проходить через усе листування Бальзака з Ганською. «Я завжди молюся в надії і завжди звертаюсь до України...», їхні зворушливі листовні діалоги тривали впродовж 16-ти років, до самого одруження. І ось нарешті у вересні 1847 року Бальзак вирушив у дорогу до України в невеличке село Верхівня (тепер Ружинського району), в маєток Евеліни Ганської.

Його шлях пролягав через Дубно, Новоград-Волинський, Житомир, Бердичів. У Бердичеві Бальзак зробив коротку прогулянку містом, оглянув кляштор босих кармелітів та інші історичні пам'ятники цього древнього міста, про що залишив оригінальні дорожні нотатки.

В вересні 1847 року Бальзак прибув у маєток Ганської. «Я побачив щось схоже на Лувр або грецький храм, позолочений вечірнім сонцем», - таке залишив нам враження про провінційну глибинку Оноре де Бальзак. Тут він працює над драмою «Мачуха» і повістю «Утаємничений», пише свої нотатки про подорож в Україну, продовжує працювати над романом «Селяни».

20 січня 1848 року Бальзак залишає маєток Ганської і повертається у Париж, але в кінці вересня 1848 року знову приїжджає в Верхівню. У 1850 році, будучи вже важко хворим, Оноре де Бальзак вінчаються з Евеліною

Ганською у костьолі Святої Варвари у Бердичеві, чим і прославляє маленьке містечко та увічне ім'я шляхетної пані.

Щастя подружньої пари тривало недовго. Після вінчання Бальзак з дружиною вирушає до Франції. Під час довготривалої подорожі стан його здоров'я погіршився. 18 серпня 1850 року Бальзак помер. Евеліна Ганська більше в Україну не повернулася. Донька Анна продає маєток своєму дядькові, брату Е. Ганської, Генріху Ржевуцькому та разом з чоловіком приїздить до матері в Париж. Вся велика рідня Ганських похована в Парижі на кладовищі Пер-Лашез поруч з могилою Оноре де Бальзака.

Житомиряни пишаються тим, що життя великого французького письменника пов'язане з нашим краєм. У Верхівні в садибі Евеліни Ганської, де розташовано агроколедж, діє перший в Україні літературно-меморіальний музей письменника. Великим успіхом у житомирян і гостей області користується екскурсійно-туристичний маршрут «По бальзаківських місцях». В пам'ять про великого письменника у Верхівні періодично проходять літературно-мистецькі свята «Верхівнянська муза» та «Весна Прометея» до дня народження О. де Бальзака. У 1999 році в області широко відзначали 100 річчя від дня народження письменника. Цій події була присвячена міжнародна науково-практична конференція «Бердичівська земля в контексті історії». В 2003 році вийшла книга письменника з Ружина Геннадія Шкляра «Північна зоря Бальзака», в якій описано історію вісімнадцятирічного кохання уславленого французького письменника та графині Евеліни Ганської. А в 2000 році в обласному краєзнавчому музеї експонувалась виставка «Бальзак і Житомир».

На честь видатного французького письменника одна з вулиць нашого міста має назву Бальзаківська. Бальзак тричі перебував у Житомирі і проїжджав цією вулицею з Житомира до Верхівні.

Література,

пов'язана з перебуванням письменника в нашому краї:

«Обійстя щастя і натхнення...»: буклет / Житомир. обл. літ. музей; Літ. –меморіальний музей Оноре де Бальзака у Верхівні. – Житомир, 2004. - 6 с.

Шкляр Г. Північна Зоря Бальзака : повість-есе / Г. Шкляр. – Вінниця, 2003. – 122 с.

Скорський М. Світло і тіні Північної зорі / М. Скорський // Житомирщина. – 2004. – 14 серп. - С. 7. – (Книги земляків).

Бердичівська земля в контексті історії України : наук. зб. «Велика Волинь»: [матеріали міжнародної науково – краєзн. конф.] : Т.19 / Під ред. М. Ю. Костиці. – Житомир : М. А. К. – 1999. – 174 с.

Бальзак і Україна. – С. 6-34.

*

*

*

Соболь В. Оноре де Бальзака увічнили в граніті / В. Соболь // Житомирщина. – 2011. – 8 листоп. – С. 2.

У Бердичеві відбулося відкриття погруддя французькому письменнику-романісту О. де Бальзаку.

Матвіїшин В. Г. Оноре де Бальзак і Україна : до 210 – річчя від дня народження Оноре де Бальзака / В. Г. Матвіїшин // Зарубіжна література в школах України. – 2009. - № 2. – С. 2-6. – (Літературознавство в школі).

Кучеренко Е. Вічна пам'ять феніксу Верховні : у Верховню до Бальзака приїздять навіть з Парижа / Е. Кучеренко // Газета Польська. – 2008. - № 21. – С. 7.

Лебедина пісня Оноре де Бальзака // 20 хвилин. – 2007. – 27 черв.
Йдеться про кохання Оноре де Бальзака і графині Евеліни Ганської.

Науменко К. С. Україністика на уроках зарубіжної літератури та в позакласних заходах : з досвіду / К. С. Науменко // Всесвітня література. – 2006. - № 5. – С. 27 - 30.

Зачарований Верховнею (сценарій літ. вітальні). – С. 29-30.

Щерба С. Перший музей Бальзака в Україні створили в пожежному порядку / С. Щерба // Эхо. – 2006. – 11-17 мая. – С. 11. – (Як це було).

Про створення літературно-меморіального музею Бальзака в Верховні.

Макаренко Г. Маєток у Верховні / Г. Макаренко // Місто. – 2005. – 23 черв. – С. 10.

Йдеться про бувший маєток графів Ганських у с. Верховня Ружинського району.

Кузьміна О. У Верховню, в гості до Бальзака : [у Верховні відмічали 205-й день народження Оноре де Бальзака] / О. Кузьміна // Житомирщина молода. – 2004. - № 22. – 3 черв.

Гавриленко О. Оноре де Бальзак у Верховні / О. Гавриленко // Житомирщина. – 2002. – 18 трав. – С. 8.

Ілляш І. У Верховні, де Лувр високий... / І. Ілляш // Голос України. – 2002. – 17 серп. – С. 8-9. – (Суспільство).

Перебування О. де Бальзака у Верховні та історія Верховнянського музею.

Журавська Л. Паризький театр у Верхівні : [на свято «Весна Прометея» завітали актори паризького театру] / Л. Журавська // Житомирщина. – 2001. – 2 черв. - С. 7. - (Культура і мистецтво).

«Весна Прометея» - міжнародне літературно-мистецьке свято, започатковане в 1999 році в день 200- річчя Оноре де Бальзака.

Чернега В. На вівтарі святої любові : [Оноре де Бальзак і Евеліна Ганська] / В. Чернега // Новини Андрушівщини. – 2001. – 4 серп. – С. 3.

Журавський А. Я тут вогнем у синє небо ріс: [вірш, присвячений О. де Бальзаку] / А. Журавський // Земля Бердичівська. – 1999. – 19 трав. – С. 2.

Шинкарук В. Бальзак Оноре де // Літературна Житомирщина : біобібліогр. довід / В. Шинкарук . – Житомир, 1993. – С. 42, 92.

Оноре де Бальзак // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 1999 рік. : краєзн. бібліогр. покажчик / Житомир. обл. упр. культури, Житомир. обл. універсальна б-ка. – Житомир, 1998. – С. 25-28.

28 серпня
250 років від дня народження

Тадеуша Чацького
28.08.1765 - 8.02.1813

З поміж громадсько-політичних та культурних діячів Волинського регіону початку ХІХ ст. особливе місце належить графу Тадеушу Чацькому, історичу, письменнику, засновнику Кременецької (Волинської) гімназії, візитатору (ревізор) шкіл Волинської, Подільської та Київської губерній.

Народився 28 серпня 1765 року в родинному маєтку м. Порицьк, неподалік від Володимира-Волинського. Тут у маєтку батька пройшло дитинство майбутнього вченого.

Мати його скоро померла, батько був покараний як учасник Барської конференції, засланий у Брусилів, потім у Броди і Полонне. Тому в раньому дитинстві Тадеуш разом з братом виховувався в Данцінгу, в родині дядька.

Коли батьку дозволили проживати в Порицьку, сини повернулися до нього і надалі виховувались в батьківському домі під опікою єзуїта Фаустина Гродзинського, який до того був викладачем геометрії у Львівському колегіумі.

У 12 років на гроші, призначені батьком на розваги, Тадеуш створив невелику школу для незаможних мешканців Порицька.

Чацький рано почав громадську діяльність як член різних комісій польського сейму. За короткий час він створює кілька цікавих проєктів, спрямованих на поліпшення торгівлі, економіки та фінансів краю, на власні кошти видає гідрографічну карту Литви та України, «Замітки про польську торгівлю». Одночасно самостійно продовжив освіту, вивчаючи юриспруденцію та політичні науки під керівництвом відомих польських істориків Адама Нарушевича і Яна Альбертранді. Паралельно працював в Головному Варшавському архіві, впорядковуючи акти Коронної метрики.

Його енергійна діяльність у Рудній та Фінансовій комісіях не залишилась непоміченою. 1786 року Т. Чацького нагородили орденом св. Станіслави, а в 1791 році – орденом Білого Орла.

Політичні потрясіння, пов'язані з Третім поділом Польщі, не оминули і Т. Чацького. Його маєтки були конфісковані за розпорядженням російського уряду і повернуті після вступу на престол Павла І. Після повного відходу від громадської та політичної діяльності молодий граф знов повертається до активного громадського і політичного життя.

При коронації нового імператора він був у складі делегації від Київської губернії, у 1800 році – серед засновників Варшавського «Товариства Друзів Наук», 1802 року – заснував «Торговельне товариство». Цього ж часу формував власну бібліотеку, проводив історичні та правові дослідження.

У 1803 році було реформовано Віленський навчальний округ, до якого увійшли Київська, Подільська і Волинська губернії. Тадеуша Чацького призначають генеральним візитатором (інспектором) учбових закладів цих губерній. З цього часу і до останніх днів життя він віддається справі освіти. На Волині і в Подолії візитатор відкриває багато нових шкіл, проводить широкі реформи у вже існуючих навчальних закладах. У 1812 році Чацький відкриває першу гімназію у Києві, готує відкриття гімназії у Вінниці. Та найбільшою його заслугою було створення Волинської гімназії, згодом перейменованої в ліцей.

Гімназія була відкрита у місті Кременці 10 жовтня 1805 року. Чацький мріяв про те, щоб за своїм значенням цей учбовий заклад став малим університетом для Волині, і він домогся цього. Волинська гімназія за багатством книг, учбових посібників, різноманітних колекцій перевершувала не тільки подібні заклади, але й вищі. Фізичні та хімічні кабінети були обладнані найновішими приладами. На власні кошти Чацький закупив для гімназії бібліотеку короля Станіслава Августа, яка нараховувала 16 000 томів рідкісних видань. При гімназії були також закладені школи механіків, землемірів, садівників, сільських хірургів, астрономічна обсерваторія та великий ботанічний сад. Метою Чацького було виховання не тільки всебічно освіченої молоді, а й патріотів своєї країни. Не випадково серед вихованців Волинського ліцею в майбутньому виявилось багато польських декабристів та учасників повстання 1831 року. Видатному освітянину вдалося залучити до викладання видатні педагогічні сили. Незабаром заклад отримав славу Волинських Афін, став найвідомішим та найпрестижнішим на всьому Правобережжі України.

Благодійна діяльність вченого була гідно оцінена його земляками. На його честь було викарбовано золоту медаль, серце педагога після його смерті було поховане в урні, що знаходилась в актовій залі Крем'янецького колегіуму з латинським написом: «Де багатство твоє, там і серце твоє».

Волинь дбайливо зберегла пам'ять про свого видатного земляка.

Чому саме скелю на березі Тетерева було названо ім'ям Чацького? Прихильники Чацького, що помітили разючу схожість вершинного каменя-стрімчака з лобною частиною голови і носом відомого вченого Чацького, і назвали його ім'ям скелю над голубим Тетеревом, ніби створили на його честь пам'ятник, у якому і досі втілені напівзабуті сторінки історії освіти на Волині.

Література:

Єршов В. О. Польська література Волині доби романтизму : [монографія] / Володимир Єршов. – Житомир : Полісся, 2008. – 624 с.
Чацький Т. – С 97-103.

Сейко Н. А. Доброчинність поляків у сфері освіти України (19 - поч. 20 ст.). Київський учбовий округ : [монографія] / Н. А. Сейко. – Житомир : Полісся, 2007. – 320 с.
Інформація про Т. Чацького – С. 49-50.

Сейко Н. А. Доброчинність як чинник заснування й розвитку Київського університету св. Володимира (XIX ст.) / Н. А. Сейко // Модернізація вищої освіти у контексті євроінтеграційних процесів : зб. наук. праць. - Житомир, 2007. – С. 242-248.

В тому числі йдеться про просвітницьку діяльність Т. Чацького на Волині.

Сейко Н. Польське шкільництво на Волині-Житомирщині у 19 – першій пол. 20 ст.: [монографія] / Наталія Сейко. – Житомир : ЖДПУ ім. І. Франка, 2002. – 158 с.
Чацький Т. – С. 35-38.

Павлюк В. В. Польський визвольний рух кінця 18 – першої третини 19 ст. / В. В. Павлюк // Історія міст і сіл Великої Волині : наук. зб. «Велика Волинь». – Житомир, 2002. – Т. 25. (Ч. 1). – С. 227-231.

Наводяться приклади діяльності представників польської шляхти на Волині, в т.ч. аналізується просвітницька діяльність Т. Чацького – С. 228-229.

Магнер Г. Три Чацьких / Генріх Магнер // Українська полоністика : наук. журн. – Житомир, 2006-2007. – Вип. 3-4. – С. 209-224.

Сейко Н. А. Фундушова доброчинність польської громади України та її вплив на розвиток системи освіти на Волині на початку XIX ст. / Н. А. Сейко // Укр. полоністика : наук. журн. – Житомир, 2006-2007. – Вип. 3-4. – С. 116-122.

Висвітлюється діяльність Т. Чацького.

Сейко Н. А. Тадеуш Чацький – організатор доброчинності у сфері освіти початку XIX століття / Н. А. Сейко // Вісник ЖДУ ім. І. Франка : наук. журн. – Житомир, 2006. – Вип. 29. – С. 55-57.

Якель Р. Благородний Чацький / Р. Якель // Дзеркало тижня. – 2013. – №25 (9-15 лип). – С. 15.

Данилюк П. Г. Тадеуш Чацький та його роль у розвитку освіти на Правобережній Україні / П. Г. Данилюк // Укр. історичний журн. – 2009. - № 2. – С. 51-66.

Ярмошник І. Тадеуш Чацький : відомий і невідомий / І. Ярмошник // Газ. Польська. – 2008. – 5 квіт. – С. 6.

Коляденко С. Життя та діяльність Тадеуша Чацького / С. Коляденко // Газ. Польська. – 2005. - № 14. – 20 лип. - С. 3.

Янушевич М. Медаль Чацького [культурного і освітнього діяча Волині кінця 18 - поч. 19 ст.] / М. Янушевич // Житомирщина. – 2008. – 5 серп. – С. 6.

Чацький Тадеуш // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 1978 рік : краєзн. бібліогр. покажчик / Житомир обл. упр. культури, Житомир. обл. універсальна наукова б-ка – Житомир, 1977. – С. 28-30; 2010. – С. 39-41.

18 листопада
155 років від дня народження

Ігнація Падеревського
18.11.1860 - 29.06.1941

Видатний композитор і піаніст, політичний діяч Ігнацій Ян Падеревський народився в с. Курилівка на Вінничині, але дитинство його пройшло на берегах Тетерева, в селі побіля Чуднова у рідної тітки, де він навчився читати і писати, а незабутні враження від захоплюючих краєвидів пізніше відобразилися в його композиторській творчості.

Коли Ігнацію виповнилось 12 років, батьки віддали його до Варшавського музичного інституту. Після його закінчення, у 1878 році здібного юнака залишили викладачем по класу фортепіано. З 1880 р. Падеревський продовжує навчання спочатку у Берліні, пізніше у Відні. Згодом отримав посаду професора – викладача фортепіано у Страсбурзі (Франція).

З 1887 року розпочинається концертна діяльність І. Падеревського, яка принесла йому всесвітню славу. Він з величезним успіхом виступає у Відні, Франції, Німеччині, Бельгії, Голландії, Англії. У 1889 році у Відні була вперше виконана велика композиція Падеревського – «Концерт ля мажор», яку гаряче зустріла публіка. В 1890 році доля вдруге привела композитора на береги Тетерева, але цього разу в Житомир, де на вулиці Подільській він придбав для батька будинок, в якому Ян Падеревський мешкав із другою дружиною і дітьми. Падеревський старший помер в 1894 році і похований на Польському кладовищі в Житомирі. Мешканці дому Яна Падеревського, що зберігся й донині, досі показують арку, що обрамлювала сцену, на якій композитор у часи відвідин батька влаштовував музичні вечори.

Збереглися особисті речі І. Падеревського та його родини, автографи кількох його творів, книги з дарчими написами, фотографії, все, що свідчить про перебування митця в Житомирі.

В кінці XIX століття слава Падеревського швидко поширювалася і не давала йому змоги довго засиджуватися на одному місці. Після Європи він з великим блиском підкорив Америку, збираючи гучну славу в залах Нью-Йорка, Бостона, Чикаго, Сан-Франциско.

В 1899 році митець із світовим визнанням виступав в Росії, де його концертна діяльність отримала високу оцінку.

На початку ХХ століття дороги піаніста пролягли практично через більшість європейських країн, його майстерністю захоплювалися слухачі Африки, Австралії, Нової Зеландії, Мексики.

Під час Першої Світової війни Ігнацій Падеревський разом з Генрихом Сенкевичем заснував комітет допомоги полякам, виділивши частину гонорарів від своїх концертів. У 1918-1921 роках він стає прем'єр-міністром закордонних справ відновленої Польщі, представляє свою державу у Лізі Націй.

З 1921 року І. Падеревський знову повертається до улюбленої справи, чаруючи своїм мистецтвом слухачів Європи, Австралії, Америки. У 1940 році, у зв'язку з п'ятдесятиріччям з дня першого концерту Падеревського в Америці, президент США Рузвельт сказав йому: «Ви цілком заслужили, щоб на знак вдячності за глибокі почуття, подаровані нам Вашим талантом, Вас називали у нашій країні «сучасним безсмертним».

Великий митець помер 29 червня 1941 року у Нью-Йорку від запалення легенів. Його поховали з почесними на Арлінгтонському цвинтарі. Він виявився єдиним іноземцем, що удостоївся честі бути похованим поруч з відомими військовими діячами Америки. Згідно з останньою волею покійного, в 1992 році останки було перевезено до Польщі і поховано в найстародавнішому храмі Варшави – Костелі Святого Яна.

Житомиряни шанують пам'ять свого великого земляка. Польський дім у Житомирі носить його ім'я, про що свідчить пам'ятна дошка на будинку.

В зв'язку з 140-річчям від дня народження митця і 60-річчя від дня його смерті, в 2001 році в Житомирі пройшли великі урочистості за участю представників уряду Польщі, Посла Республіки Польщі в Україні, Польського наукового товариства у Житомирі, Об'єднання поляків Житомирщини «Полонія» та інших представників громадськості та культурного загалу міста. У грудні 2005 року в Житомирі відбувся Всеукраїнський конкурс камерних ансамблів ім. І.Я. Падеревського, який вписав яскраву сторінку у розвиток українсько-польських відносин.

Література:

Костриця М. Ю. «Любив ту місцевість і почувався там добре...» Ігнацій Падеревський і житомирський край / Микола Костриця, Георгій Мокрицький. – Житомир : Волинь, 2001. – 24 с.

Грабовський В. Б. Творення легенди : красзнавчі нотатки. – Вид. 2-ге, виправл. і доп. / Валентин Грабовський. – Житомир : Полісся, 2008. – 120 с.

Як молитва, що скінчилася сльозою: Житомир у долі Падеревського. – С. 45-49.

Словінська Ю. Падеревський – постать, яка об'єднує поляків / Ю. Словінська // Газ. польська. - 2011. – 26 листоп.

Бережницька Ольга. Ігнацій Ян Падеревський – українець за місцем свого народження, поляк за вихованням / Ольга Бережницька // Газ. польська. – 2010. – 7 серп. – С. 4. – (Видатні поляки).

Мокрицький Г. Його називали сучасним безсмертним : дещо з житомирських сторінок біографії Ігнація Падеревського, першого прем'єр-міністра другої Речі Посполитої / Георгій Мокрицький // Возрождение Житомира. – 2010. – 25 мая. - С. 7. – (Історія).

Кондратюк Р. Джерела до біографії Ігнація Падеревського / Руслан Кондратюк // Газ. польська. – 2010. – 9 жовт. – С. 7. – (Історія).

Костриця М. Всесвітньо знаний і безсмертний : 14-16 грудня в Житомирі відбувся 1 Всеукраїнський конкурс камерних ансамблів ім. І. Я. Падеревського / Микола Костриця // Вільне слово. – 2005. - № 41. – 15-21 груд.

Грабовський В. А світ цей музикою зветься : 100 років тому він одноставно аплодував І. Падеревському / Віктор Грабовський // Урядовий кур'єр. – 2002. – 15 черв. – (Культура).

Баладинська І. В. Пам'яті Ігнація Яна Падеревського – видатного польського піаніста і політика : він належить всьому людству... // Провінциальный Житомир. – 2001. – 15 авг. – С. 7. – (Исторические хроники).

Грабовський В. Житомирська сторінка великого польського композитора : до 140 – річчя від дня народження та 60- річчя смерті Я. І. Падеревського / В. Грабовський // Житомирщина. – 2001. – 18 серп. – (Край рідний).

Грабовський В. Його геній належить людству : з ювілейних урочистостей видатного польського митця Ігнація Падеревського в Житомирі / В. Грабовський // Житомирщина. – 2001. – 22 верес.

Кавун О. Зіграти політику на роялі / О. Кавун // Голос України. – 2001. – 27 верес. – С. 16. – (Видатні особистості).

Костриця М. Видатний піаніст і композитор Ігнацій Падеревський : (До 60- річчя від дня смерті) / М. Костриця // Орієнтир 6+1. – 2001. - 12 лип. – (Духовні обереги).

Костюшко В. Музикант з душею патріота і генієм державника / В. Костюшко // Панорама. – 2001. - 12 верес.

Падеревський І. Я. // Музиканти мира : біогр. словарь. - М., 2001. – С. 330.

Падеревський І. Я. // Мистецтво України : біогр. довід. – К., 1997. – С. 459.

Падеревський І. Я. // УРЕ – 2-е вид. – К., 1982. – Т. 8. – С. 120; УРЕС – 2-е вид. - К., 1987. – Т. 2. – С. 608.

Падеревский Игнаций Ян (18.11.1860. Курилови, Подолия – 29.06.1941. Нью-Йорк), польский пианист, композитор, полит. деятель // Муз. энциклопедия. – М., 1978. – Т. 4. – С. 149-151.

Падеревський І. Я. // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2005 рік : краєзн. бібліогр. покажчик / Житомир. обл. упр. культури, Житомир. обл. універсальна б-ка. – Житомир, 2004. – С. 49-52.

14 грудня

120 років

**обласній клінічній лікарні ім. О.Ф. Гербачевського
грудень 1895**

Саме в грудні 1895 року в Житомирі у невеличкому двоповерховому будинку по вулиці Дівочій, 3 було відкрито стаціонар на 14 ліжок та амбулаторію з приватною лікарською практикою, де працювало тоді 4 кабінети: хірургічний, терапевтичний, гінекологічний та вушних хвороб. 25 травня того ж року лікарня була освячена і отримала офіційний статус Волинської губернської лікарні.

У 1898 році на другому поверсі нової лікарні було відкрито постійно діючу школу для підготовки сестер милосердя, а з протилежного боку головного корпусу було добудовано одноповерхове приміщення, в якому розмістилася операційна та препаратурська кімнати. Цим завершився процес створення нового профілю медичної справи і почалося надання безкоштовної медичної допомоги населенню за рахунок організації широкої мережі благодійності.

За роки свого існування лікарня мала різні статуси, але незмінним залишалось повноцінне медичне обслуговування населення.

У 1924 році лікарня набула статусу хірургічного центру краю. Її очолив О.Ф. Гербачевський. Під його керівництвом хірургічний центр стає авторитетним лікувальним закладом. Медична база лікарні з кожним днем міцніла, зростали її можливості. З жовтня 1938 року лікарня зі всім штатом перейшла у розпорядження Наркомздор'я України з перейменуванням її в обласну хірургічну лікарню.

Під час війни у приміщенні обласної лікарні фашисти обладнали військовий лазарет. Група медичних працівників лікарні під керівництвом О.Ф. Гербачевського, якому не вдалося евакуюватись, надає медичну допомогу партизанам, що діяли на Житомирщині та пораненим солдатам і офіцерам, що потрапили в полон.

В повоєнні роки почалася відбудова лікарні, яка була напівзруйнована. З квітня 1944 року хірургічне відділення лікарні прийняло перших пацієнтів. Було відремонтовано 5 кабінетів, поліклініку. 7 листопада 1944 року

завершилась відбудова головного корпусу лікарні та двох прибудов до нього. Тепер вже вдруге вона отримала статус обласної хірургічної, а О.Ф. Гербачевського знову призначили її головним лікарем. За роки його діяльності в обласній лікарні відбулось багато позитивних зрушень: зміцніла матеріальна база, інтенсивно стали розвиватися спеціалізовані служби, налагодилася співпраця з усіма медичними закладами області.

На початку 60-х років обласна лікарня та її консультативна поліклініка стали центром висококваліфікованої, спеціалізованої медичної допомоги населенню. Віднині на неї поклалися обов'язки не лише головного лікувального закладу, а й центру з надання організаційно-методичної допомоги медичним закладам області.

За період незалежності в системі охорони здоров'я області були здійснені докорінні зміни. Напередодні оновлення (1991 р.) обласна клінічна лікарня виглядала досить потужно. Введення в країні нових господарсько-розрахункових відносин у медицині вимагало запровадження сучасних технологій, використання нових організаційних методів роботи. Значна увага приділялась придбання сучасного медичного обладнання, використанню інтенсивних методів лікування.

У вересні 2002 р. на території лікарні було відкрито пам'ятник О.Ф. Гербачевському, який очолював її з 1923 по 1972 р.

Зараз обласна клінічна лікарня ім. О.Ф. Гербачевського – один із найпотужніших лікувально-профілактичних закладів не тільки в області, але й у державі. Щороку лікарями закладу втілюється понад 140 нових методів діагностики та лікування, близько 40 раціоналізаторських пропозицій, друкується багато наукових праць.

В лікарні працюють 6 кандидатів медичних наук, 12 заслужених лікарів України, 17 відмінників охорони здоров'я тощо.

До послуг пацієнтів ціле медичне містечко: розгорнуто 835 стаціонарних ліжок, функціонують 22 клінічних відділення, на базі яких створено 12 спеціалізованих центрів: гінекологічний, гематологічний, кардіоаритмологічний, отоларингологічний, опіковий, ортопедичний, ревматологічний, торакопульмонологічний, хірургічний, центр клінічної імунології та алергології, центр малоінвазивної хірургії, центр мікрохірургії ока.

Лікувально-діагностичний процес в закладі організований таким чином, що жодному хворому не відмовляють в наданні медичної допомоги, отже кількість пролікованих хворих щороку зростає. В обласній лікарні створені комфортні умови для перебування пацієнтів, велика увага приділяється ремонту відділень, на сьогодні більшість з них мають європейський вигляд. Естетично спланована, бездоганно чиста територія лікарні.

Медичні працівники закладу під керівництвом головного лікаря роблять все можливе для того, щоб пацієнти могли отримати вчасно і в повному обсязі висококваліфіковану медичну допомогу.

Література:

Про присвоєння імен навчальним і культурно-освітнім закладам : постанова Кабінету Міністрів України від 27 листоп. 1991 р. // Зібрання постанов Уряду України. – 1991. - № 12. – С. 33-36.

Житомирській обласній лікарні присвоєно ім'я Героя Соціалістичної праці О. Ф. Гербачевського.

Житомирська обласна клінічна лікарня ім. О.Ф. Гербачевського : до 110-ї річниці заснування / Ред. С. П. Щерба. – Житомир : Полісся, 2005. – 356 с.

Крикливець Л. С. Нариси з історії розвитку терапевтичної служби Житомирщини / Л. Крикливець, А. Скуртов. – Житомир: Полісся, 2006. – 226 с.

Історія розвитку терапевтичної служби обласної лікарні ім. О. Ф. Гербачевського та всіх районів Житомирської області, а також про ветеранів медичних установ, які стояли біля витоків терапевтичної служби Житомирщини.

Гербачевский А. Ф. Житомирская областная больница / А. Ф. Гербачевский // Тезисы докладов на семинаре слушателей международных курсов больничных администраторов Всемирной организации здравоохранения по вопросам организации медицинского обслуживания сельского населения в Житомирской области. – 16-20 мая 1968 г. – Житомир, 1968. – С. 6-14.

В Житомирській обласній лікарні встановили апарат для подрібнення камінців у нирках // Меркурій. – 2013. – С. 3.

Мельничук Ю. Рациональний підхід до проблеми / Ю. Мельничук // Ваше здоров'я. – 2013. - № 11. – С. 11. – (Медицина в регіонах).

Про роботу гематологічного центру Житомирської обласної лікарні ім. О. Ф. Гербачевського.

Проніна Г. На рівні світових стандартів / Галина Проніна // Житомирщина. – 2013. – № 44. – С. 2-3. – (Медичні прем'єри).

Відкриття Житомирського відділення МДЦ «Експерт» на базі клінічної лікарні ім. О.Ф. Гербачевського.

Лісовський Б. За духовним очищенням – до каплички / Б. Лісовський // Житомирщина. – 2013. – 8 листоп. – С. 9.

На території обласної клінічної лікарні ім. О.Ф. Гербачевського відкрили капличку УПЦ Київського патріархату.

Михалюк С. Відкрився реконструйований кардіоаритмологічний центр [на базі Житомирської обласної клінічної лікарні ім. О.Ф. Гербачевського] / С. Михалюк // Ваше здоров'я. – 2008. - № 6. – 15 лют.- С. 2. – (Новини).

Паламарчук В. «Покращити якість життя...» : [урологічне відділення ОКЛ ім. О. Ф. Гербачевського займає достойне місце в системі охорони здоров'я Житомирщини] / В. Паламарчук // Пульс. – 2006. – № 46. - С. 2.

Шевченко С. І. Історія поліклінічної служби обласної клінічної лікарні ім. О. Ф. Гербачевського / С. І. Шевченко // Пульс. – 2006. - № 4. – С. 3.

Козлова Т. Сивочола і юна, сучасна і та, що свято зберігає традиції, строга і доброзичлива лікарня / Т. Козлова // Ехо. – 2005. - № 50. – С. 8.
Обласній клінічній лікарні – 110 років.

Кавун О. Відкрито центр «штучної нирки» : [на базі житомирської обласної клінічної лікарні ім. О. Гербачевського відкрито центр гемодіалізу] / О. Кавун // Голос України. – 2004. – 5 лют. – С. 5. – (Факт і коментар).

Кавун О. На моніторі – діагноз : [апарат ультразвукової діагностики нового покоління стане незамінним помічником лікарям обласної лікарні] / О. Кавун // Голос України. – 2003. – 25 берез. – С. 14. - (Фотофакт).

Суперсучасна медапаратура « прописується» в Житомирі // День. – 1997. – 19 листоп. – С. 6.

Магнітоядерний японський томограф останнього покоління введено в дію в житомирській обласній лікарні.

Борщівський М. Шлях до втілення : обласній лікарні – 100 років / М. Борщівський // Рад. Житомирщина. – 1995. – 31 жовт.

Іванов І. Житомирській обласній лікарні – 50 років / І. Іванов // Рад. Житомирщина. – 1945. – 14 груд.